

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Popularitas Chrysostomi. Capvt XXXV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

quod etiam apud lapides quidam, & statuas passim sunt. Caueat plura dicere, & quae de fatu is amoribus adolefcentum narriantur ab hisloricis enarrare.

Vtitur plerumque vocem Hebraicarum interpretatione, ex qua conimodè sensus in suam rem elicit, vt in illo loco genescos, cum Cainum, qui perpetuo tremore multatus est, in naid habitasse sacra hostoria dicat, rectè vaif interpretatur γάλον γυν enim est mouere. Et in homilia de mutatione nominum, vocem Edeam dicit significare γυν περιδίνεν. Quod sumit opinor ab ΓΑΛΑ. Inde iubet responderi Iudeis quoties petierint quomodo virgo peperit: Vos vero dicite, quomodo terra virgo tot, & tanta germina profuderit: At verò in plal-morum enarratione frequenter textum Hebraicum consultit, & explicat, ex quo conijci-as illum Graecae, & Hebraicae linguae peritum fuisse.

Homil. 20. in Genes. sup.

In cap. 1. Genes. homil. 4.

Nec ignarus quidem fuit Philosophiae, quãquam eius de caelo, & sideribus sententiam multi vellicarunt, cum dicat homil. 4. in Genesin, vaum tantum caelum esse ης αν ον λοιπόν, ητάλην Ιουάω Ιω διδασκαλίαν ανάσχοιτο η άπκώς η οίκέτας διανοίας φηέγγε-δαμ βουλομένων, η άπνεαητίας η ηεία γρα-φη πολλούς ούρανοϋς λέγειν επιχείρουωτο. Scio hanc sententiam excusariã D. T. in 1 q. 68. art. 4. quasi hæc à Chrysofotomò contra hæreticos quosdam, ac Philosophos dicta sint, qui extra hunc totum sidereum globum, alios sidereos caelos, & mundos esse tradiderunt. Verum Chrysofotomi sententiam sine vilo interpretationum flexu nudè acceptam de vno caelo liquido, multi quoque doctissimi viri nunc defendunt.

Alij eius in Genesios interpretatione simplicem quandam dicendi rationem arguunt, quod mirificas illas Origenis θεωρίας non habeat, sed præclarè Chrysofotomum ab istis Cen-soribus vindicat Photius, cum dicit eum, eum ad Mosaiçæ narrationis simplicitatem respex-isset, maluisse, salutaribus documentis consu-tere quam intempestiuus theorijs præter in-finitum luxuriare.

Quamobrem eadem de causa grauioribus Theologicarum rerum questionibus abstinet, quanquam sublimem quoque eum in huiusmodi argumentis fuisse libri de incompre-hensibili Dei natura declarant. quod si quæ-

dam inibi dixerit, quæ videntur Theologorum sententijs repugnare, vt cum in tertio ait, De-um non videri, sed συγκατάθεσιν, minime mi-rum est, si in tanta rerum obscuritate, cum nõ-dum tot ingeniorum, & scholarum lumen ac-cessisset, Patribus nonnunquam aliqua minus accurata exciderint: Quanquam scio à graui-simis viris defendi Chrysofotomum quasi non negarit, Dei essentiam ab Angelis videri, sed ipse satis clarè his verbis, quid sentiret aperuit Καίτοιγε ούκ αυτό άκρωτον έβραω το φως, ούδè αυτόη άκρωφην την ουσίαν, αλλά συ-κατάθεσις ηντά όράωδω. Quanquã non ip-sam meram videbant lucem: sed quæ vide-bant condensus erant (inquit de Angelis) Mox quid sit illa συγκατάθεσις, ne quis dubita-re possit explicat. όταμ μή ως έτιμ ο θεος φά-νηται, άλλ' ως δυνάμωσιν αυτ' θεωρεώμ. οί ος τέ έτιμ ούτως αυτ' όρδωη, έπιωμετρωμ η η όρότων άδενεία η δέψας την επιδέξωμ. Quid nomen hoc condensus significat? Cum Deus non vt esse se ostendit, sed quoad videre is potest, qui aspectum eiusmodi meruit, eate-nus ad infirmitatem videntis suam representa-tionem meritur, ac temperat, condensere illum tantisper dicimus, & eiusmodi rem condensum nominamus. Et ibidem τας άνω δυνάμωσιν άδελτός έτιμ, ο θεος η ταύτα συγκαταβάωωμ. A superis quoque virtutibus quanquam condensus non cõ-spicitur. Idem asserit Theophylactus in illud Ioannis Deum nemo vidit unquam, & Theo-doretus in dialogo, quod Deus sit immutabi-lis, sed omnium scholarum vox reclamat.

συγκατάθε-σις. apud Chry-σοfotomum quid

Popularitas Chrysofotomi.

CAVTV XXXV.

Chrysofotomi præcipua virtus est admira-bilis quædam popularitas sermonis, quam virtute n diximus maximorum oratorum esse, eam quæ si modo perfecta fuerit, ex con-summata eloquentia, prudentia, dexteritate, & fœlicitate quadam ingenij profluere Eius au-tem perfectionis hæc in Chrysofotomò sunt indicia. Primum suæ orationis mensuram auditorum aures rarus, totum se homi-nam

num vilitati quam familiarissime accom-
modat. Itaque abstrusas, & subtiles quæstio-
nes de prædestinatione, Gratia, & libero ar-
bitrio, vel consulto omittit, vel si quid hu-
iusmodi discutiendum, quam commodissime
ad populi captum facit, in moralem sensum
totum ferme se coniicit, & lubet in istis
quæstionibus expatiatur. *Neminem la di po-
se nisi a se merito, Nolle omnia scire, summam
sapientiam esse. Eleemosynam esse artem omni-
um quæstuosissimam. Melius esse iniuriam pati,
quam inferre. Ignominiam esse huius mundi glo-
riam, Maximum fieri ex miseriis, & calamita-
tibus lucrum. Mortem esse vitam meliorem, & si
quæ sunt similia, hæc arripit argumenta, hæc
inculcat, hæc varijs condimentis aspergit, vt
vetera videantur nouitatis quadam gratia re-
floretere.*

Dispositio
uincionum
Christo-
mi.

Dispositio eius duas ferme partes continet,
quarum una est *ἐκφυγνῆται* enarratiua, qua sa-
crarum literarum sensus germanè, & apposi-
tè explicat: Altera est *ἰδιώτῃ* quæ moralem
dissertationem complectitur, & si res exigat,
adhibet tertiam *παροικῶν* qua animi au-
dientium ad doctrinæ satus accipiendos præ-
parantur.

Elocutio autem talis est qualem diximus,
non squallida quidem, & strigosa, sed facilis,
moderata, pudica, Ecclesiasticis rebus per-
quam accommodata, non habet sententiarum
argutias, non Poetarum sales, non facetias,
& iocos disertorum, sed affectum paternæ
charitatis, & vim quandam ex abdito ferien-
tem.

Multus est autem in figuris popularibus,
quales sunt dialogismi, & percontationes, &
suspensiones. Idcirco crebro repetit. *Quænam
hoc res est? Quorsum autem ista? Libenter in-
terrogarem eos, qui hæc non credunt, & multa
his affert.* Interdum habet aliqua prouerbia
non affectata quidem, sed apposita, eaque fa-
miliaria vt in Matth. 84.

*Vt, centum viros unum pauperem spoliare
non posse: & homil. 24. in acta, ne quis quidem:
homil. 21. ad Ephesios, si enim Ethnicis triobo-
lares quidam viri, & Canes triobolarem am-
plexi Philosophiam: & hom. 1. de Lazaro, affert
illud quod ait commupe iter etiam iactari in
theatris, Hippodromis, & officinis. Vnum fa-
ctum unum, Duo facta nihil.*

Verum cæteros omnes Ecclesiasticos scrip-
tores similitum crebritate, copia, facilitate
humani animi tractatione, longe superauit,

atque vt pauca ex multis libemus, homil. 42.
ad populum Antiochenum, quomodo animæ
curam oporteat habere, homines vult hortari
ad temperantiam canum exemplo, qua arte
hoc facit?

Si quis (inquit) conuiciando nobis dixerit,
Canes, dolemus: nobis autem ipsi ipsi contu-
meliam inferentes non verbo, sed opere: nec
tantum impendentes animæ curam, quantam
canibus, nihil graue nos pati existimamus.
Videris quantis sint omnia tenebris plena?
Quod canum curam habeat, ne plus quam
expedit, impleantur, vt veloces sint, vt vena-
tici, dum fame premuntur, & esurie: se vero
non curant ne mergantur in crapulam. Et bruta
quidem temperanter agere docent, ipsi vero
in brutorum feritatem degenerant.

Canum ex-
emplum vt
amplifica-
tur à D.
Chryso-
stomo.

Aenigmata loqueris (inquit) & vbi bruta
temperanter agunt: An quæso, num tibi vi-
detur opus esse temperantiæ, cum canis fami-
moderetur, qui postquam venando aliquid
coeperit à præsentibus se continet esca, & appo-
sitam cernens mensam, licet urgente fame,
Dominum expectat?

Homil. 42.
ad Pop. An-
tioch.

Reueremini vosmetipsos, vestros docete
ventres ita philosophari: non est vobis excu-
satio. Cum bruta animaanti tantam inferere
Philosophiam possis, multo magis tibi metip-
se non poteris: Quod enim hoc humane sit curæ,
non naturæ pareat; alioquin omnes hoc habere
canes oportebat, sitis igitur canibus non in-
feriores. Vos me cogitis illinc exemplum sume-
re, nam ex cælestibus quidem oportebat: sed
quoniam si dixeris, vos dicere soletis eos &
magnos esse, & nihil ad vos attingere: propte-
rea dico cælestium nihil. Nam, & si Paulum
commemorauero, statim dicitis eum fuisse
Apostolum, propterea Paulum taceo: si ho-
minem dixeris, dicitis hoc illum potuisse, id-
circo nec hominem refero, sed bestiam, &
bestiam quæ hoc à natura non habeat, ne re-
spondeatis quod istud natura, non industria
efficit. Et quod admiratione dignum, volun-
tate fit non canis propria, sed cura tua: Non
quod fatigatus sit, non quod cursu distractus,
non quod proprijs ceperit laboribus computat,
sed his omnibus posthabitis, Domini præ-
ceptum custodit, & ventre superior efficitur:
nec id vlli dubium expectat enim vt laude-
tur, expectat vt maiorem mensam assequatur.
Die itaque tibi metipsum. Canis spe futuræ
voluptatis presentem contemnit, tu vero non
vis fu-

H h h h 3

vis futurorum bonorum ſpe præſentia con-
temnere?

Sed ille quidem nouit, quod ſi intempe-
ſtiuè & præterquam Domino uideretur, illum
cibum guſtauerit, & ipſo priuabitur, & de-
mensum non accipiet uerbera pro cibo ſum-
pturus. Tu uero nec hoc intelligere potes: &
quod ex conſuetudine didicit ille, hoc ex ra-
tione tu non perficis.

Vides ut in iſtis ludit miti ut ſolet popu-
laritate, & cum familiariter quidem dicat,
non repit tamen humiliter, ſed non caret ora-
tio ſuis aculeis, ſua uis, ſuis luminibus, ex qui-
bus poſſis Chryſoſtomum agnoſcere. Eſt
præterea maxime popularis in depingenda
ſuis coloribus ciuili uita, ex quo genere eſt
illud quod habet de moleſtijs matrimonij.

*Matrimonij
arumna.*

*De uirgini.
a. 17. to. 62.*

*Huius figu-
ra exempli.*

*ex eo poſſi-
mus aucto-
re libuit af-
ferre, ut no-
taret lectoy,
quam ſagax
in inueni-
do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

*Hugoli. de
nuptijs Car-
nal. c. 2.*

*do, quam
denſus in
urgendo,
quam ſuſus
in explican-
do, quam to-
ra oratione
vegetus, a-
cor, figura-
tus.*

*Habet hu-
ius quoque
loci inſig-
nem tranti-
uionem*

Sed enim ſi placet, his omiſſis, quæ natura
matrimonio tributa ſunt, neque à quoquam
uolente, nolente, uitari poſſint, in præſentia
perluſtrems. Quænam ea ſunt? dolores par-
tus Imò uerò alius orationem repetamus,
quæ matrimonium antecedant, quantum ſas
eſt cognoſcamus. Nam accuratè ſoli experti
callent. Adeſt ſponſaliorum tempus: itaque
protinus cura anceps atque uaria, quem ui-
rum habitura ſit, an obſcurum, an infamem,
an peruicacem, an fallacem, & arrogatè, an
audacem, an zelotypum, an putidum quem-
piam, an bardum, an improbum, an durum,
an imbellem. Hac eam omnia nuptas con-
ſequi non eſt neceſſe. Quippe cum nondum
certum ſit quem ſit ſortitura, ſed adhuc ſpes,
& uota pendeant, animus omnia pauet, ac
formidat, neque horum quicquam eſt quod
non cogitet. Sin dicat aliquis eam expectan-
tem contraria lætari etiam poſſe: ſic habeto
non tam nos bonorum ſpem ſolari, quam
malorum metum augere. Nam bona demuin-
cùm certo ſperantur, uoluptatem pariunt,
mala, ubi uel ſuſpicio ſit, extemplo mentem
concitant ac perturbant. Ut enim mancipia
de futuris heris incerta, animo quieteſcere non
poſſunt: ita uirginum mens, ex quo facta
ſponſio eſt, fluctuantis nauigij ſimilis eſt, pa-
rentibus in dies alios retinentibus, alios exi-
gentibus. Nam heri uictorem procum, hodie
gratia uincit alius, & hunc rurfum exturbat
alius. Quin plerumque in ipſo matrimonij
tanquam limine, qui ſponſus ſperetur, uacuis
manibus diſcedit, puella à parentibus inſpe-
rato cuidam tradita. Nec feminæ ſolum, ſed

uiri acerbas curas habent. In hos namque
perquirere eſt, in illius quæ aſſiduè intus
concluſa tenentur, morem atque formam
quo pacto animaduertas? Atque hæc quide-
m intra ſponſalia. At ubi iam præſto
eſt matrimonij tempus, creſcit ſolitude,
ac uoluptate maior metus eſt, nec ex ipſo
veſpere ingrata, multò expectatione deter-
rior uideatur. Etenim initio lædatam, poſt
contemniſerendum eſt: Cæterum carce-
ribus, ut ſic dicam, eum ſatietas teneat,
ea quando unquam ſuſpici poterit? Neque
hic mihi illud commemoia. Quid uerò
ſi fors lepida ſit? nam nec ſic quidem cura
hac ſoluta, & libera eſt: Multa enim cor-
poris uenultate admodum illuſtres uiros
ſuos capere nequiverunt, quin ſe præte-
rarent, alijs longe ſe inferioribus additi.
Iam cæciam cura expedita, alia rurfum
moleſtia ſuccedit, in dotis penſione, ſoc-
cer quippe quaſi det gratis, haud ſane
comiter reddit; tum ſponſus, ut qui to-
tam pecuniam numerari cupiat, cum ue-
recundia exigere cogitur, noua nupta hac
patris tergiverſatione pudeſacta, uirum quo-
uis improbo debitore magis pertimeſcit,
quæ mitto in præſentia. At enim cura hac
ſoluta, continuè aut ſterilitatis metus in-
gruit, aut nimiaæ fœcunditatis anxietas:
neque horum adhuc quoquam explorato,
utramque in partem iam inde ab initio ti-
metur. Quod ſi breui uerum geſtat, rurfum
cum lætitia terror, nihil eſt enim matrimo-
nij bonorum, timore uacuum: terror, in-
quam, ne abortu incidente, & quod con-
ceptum eſt, intereat, & grauida in extre-
mum diſcrimen ueniat. Sin multum tem-
poris interſit, fœmina hiſcere non aude,
quaſi ſit arbitra ipſa pariendi. Porro autem
partus momento impendente, uerum tan-
to iam tempore aſſictatum, dolores diſrum-
punt ac diuellunt: qui uel ſoli omnem ma-
trimonij uoluptatem, extinguant. Quin &
alia deinceps curæ eam ſollicitant. Ete-
nim miſera, & ærummoſa puella eſt, ſi ue-
hementiſſime hiſ cruciaribus diſtenta, nihi-
lo hiſ minus formidat, ne pro perfecto,
& integro, uitioſus atque mutilus infans
prodeat, ne pro mare fœmina: Neque enim
hæc eas ſollicitudo lenius tum, quam do-
lores exercet: quæ non modò in quibus
noxam committant, ſed etiam in quibus
abſtat à culpa, in hiſ non minus quam in

illis viros metuans: in eaque tempestate salutis suae studio omisso, ne quid viro accidat ingratum, verentur: iam edito in lucem infante, ac post primos statim vagitus, aliae rursus cura excipiunt, incolumitatis atque educationis. Si indole est liberali, & ad virtutem comparata, iterum in metu parentes, ne quid sinistrae partatur, ne immatura morte obeat, ne in vitium aliquod degeneret. Nam non solum ex improbis probi, sed etiam ex probis improbi ac flagitiosi fiunt. Quorum si quid eueniat inuitum, intolerabilius malum est, quam si haec ab initio contigissent. Sin omnia in eo praecelata, fixaque permanent, num mutationis timor assidue praesto est parentum animos versans, magnamque voluptatis partem eripiens. At non omnibus maritis fas est liberos habere, itaque mihi aliam rursus anxietatis causam narras. Quare si & susceptis liberis ac non susceptis, & probis ac flagitiosis, varijs doloribus atque curis continentur, vade iam porro suauissimam coniugum vitam vocabimus. Iam si domestici concordem vitam exigant, formido erit, ne irruens mors voluptatem dissipet. Imò vero non formido erit, neque id malum duntaxat metuendum fuerit, sed omnino necessitas erit aliquando euenire. Nemo enim poterit utrumque extinctum vno die ostendere. Quod si non contingat, quod superest, necessitas erit vel morte acerbioram vitam sustinere, seu diu eam ea consensu, seu parum. Nam ille quo magis periculum fecit, eo maiorem habet dolorem, longa quippe consuetudo intolerabile dissidium facit: hic priusquam amorem delibauerit, feruente adhuc desiderio, ea spoliatus, id ipsum vehementius luget, atque ex contrarijs causis eadem vterque miseria tenetur.

Quid iam dicam quae interim incidunt molestias, diuturnas peregrinationes, angores, & angoribus coniunctos morbos? Quid hoc ad matrimonium (inquit) & quidem certae multae saepe eius causa valetudinem contraxerunt. Iniuria enim affecta, & irritata, partim mœrore, grauem febrem concitauerunt. Ac quantumuis eo praesente nihil eiusmodi patientur, sed facili perpetuo vitantur, peregrè profectioibus in caecala rursus coguntur.

Sed haec omnia missa faciamus, nec vltius matrimonium culpemus:

at non aequè crimen est fugere possit.

Chrysostroni quoque sacrum os post mortem loquentum, & eius mortis gloria.

CAPVT XXXVI.

Sed beatum illud os (dices) inter diuini exilij molestias indignissima morte oppressum conticuit. O fortunata mors, quae ipsi triumphorum fuit principium! Quod enim, amabo, spectaculum toto terrarum orbe sol vniquam vidit illustrius, quam cum sanctissimi viri corpus singulari Theodosij Imperatoris religione Constantinopolim reportatum est: ferebatur pretiosissimum mundi pignus totius urbis vel humeris, vel studijs, & tot ei erant sepulchra, quot hominum pectora, quanquam non sum vltus verbo, quo debui: neque enim ei vllum vniquam sepulchrum fuit, cuius certa fuit semper immortalitas. Redibat ab exilio tamquam ex virtutis suae theatro, pene adhuc viuus & spirans, nondum enim extinctus videbatur ardor oculorum, nondum attrita frontis grauitas, nondum lingua caelo altior plane conticuerat. Totus erat etiam in mortuo Chrysostronus. Et quae antea exulem loca sine lachrymis videre non potuerant, eadem ingenti fenore lacrimae videbant triumphantem, quacumque sacra inferebatur reliquiarum theca, hic inundatiui populorum multitudo, hic incredibiles plausus mortuo, hic populi, hic supplicia, hic suauissimae carminum modulationes, hic residentem florum elegantiae, hic exquisitissimi odores. Interea flammis omnia collucere, quasi caelum suis distinctum sideribus destulisset in terras; Dies, & noctes non tam suis ardere luminibus, quam frequentia cereorum, oppleti vias, omnes vno agmine concurrere, mixtos diuitibus pauperes, iuuenibus senes, pueris matronas, non sexum, non valetudinem retardare quemquam, agrotos ipsos ad hoc spectaculum tanquam ad salutis portum deferri, satis se vixisse existimabat, qui huiusmodi mortuam viderat. At vero postquam ad regiae urbis muros ventum est, Tum procerum naues ornatae cultuque apparatus

senica-